DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

9. januar 2003 *

I sag C-257/00,

angående en anmodning, som Immigration Appeal Tribunal (Det Forenede Kongerige) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Nani Givane m.fl.

mod

Secretary of State for the Home Department,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 3, stk. 2, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1251/70 af 29. juni 1970 om arbejdstageres ret til at blive boende på en medlemsstats område efter at have haft beskæftigelse dér (EFT 1970 II, s. 348),

* Processprog: engelsk.

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Wathelet, og dommerne C.W.A. Timmermans, D.A.O. Edward, P. Jann og A. Rosas (refererende dommer),

generaladvokat: S. Alber
justitssekretær: R. Grass,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Det Forenede Kongeriges regering ved J.E. Collins, som befuldmægtiget, bistået af barrister E. Grey

— den tyske regering ved W.-D. Plessing, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved N. Yerrell, som befuldmægtiget,

på grundlag af den refererende dommers rapport,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 16. maj 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved kendelse af 28. april 2000, indgået til Domstolen den 26. juni 2000, har Immigration Appeal Tribunal i medfør af artikel 234 EF forelagt fem præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 3, stk. 2, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1251/70 af 29. juni 1970 om arbejdstageres ret til at blive boende på en medlemsstats område efter at have haft beskæftigelse dér (EFT 1970 II, s. 348).

2 Spørgsmålene er rejst under en sag mellem Nani Givane m.fl., der er indiske statsborgere og familiemedlemmer til en afdød arbejdstager, som var portugisisk statsborger, og Secretary of State for the Home Department (herefter »Secretary of State«) vedrørende dennes afslag på at give dem tilladelse til tidsubestemt ophold på Det Forenede Kongeriges område.

De relevante retsregler

De fællesskabsretlige bestemmelser

3 I henhold til EF-traktatens artikel 48, stk. 1 (efter ændring nu artikel 39, stk. 1, EF), sikres arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet. I bestemmelsens stk. 3, litra d), præciseres det, at den frie bevægelighed indebærer retten

til at blive boende på en medlemsstats område på de af Kommissionen ved gennemførelsesforordninger fastsatte vilkår efter at have haft ansættelse dér.

4 Artikel 1-5 i forordning nr. 1251/70 bestemmer:

»*Artikel 1*

Bestemmelserne i denne forordning gælder for en medlemsstats statsborgere, der har været beskæftiget som arbejdstagere på en anden medlemsstats område, samt for deres familiemedlemmer som fastsat i artikel 10 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet.

Artikel 2

1. Følgende arbejdstagere har ret til at blive boende på en medlemsstats område:

a) den arbejdstager, som på det tidspunkt, hvor han ophører med sin beskæftigelse, har nået den alder, der i denne stats lovgivning er foreskrevet som betingelse for at oppebære alderspension, og dér har haft beskæftigelse i de sidste 12 måneder og i de sidste tre år uafbrudt har haft fast ophold der

b) den arbejdstager, der, efter i mere end to år uafbrudt at have haft fast ophold på denne medlemsstats område, ophører med at have lønnet beskæftigelse som følge af varig uarbejdsdygtighed.

Hvis denne uarbejdsdygtighed skyldes arbejdsulykke eller erhvervssygdom, der giver ret til en pension, som helt eller delvist udredes af en af denne medlemsstats institutioner, stilles der ingen betingelser om opholdets varighed

c) den arbejdstager, der efter tre års beskæftigelse og fast bopæl på denne medlemsstats område har lønnet beskæftigelse på en anden medlemsstats område, men bibeholder sin bopæl på den første medlemsstats område, hvortil han som regel vender hjem dagligt eller mindst en gang ugentligt.

Beskæftigelseperioder på den anden medlemsstats område betragtes med hensyn til erhvervelse af de ovenfor under a) og b) nævnte rettigheder som beskæftigelsesperioder på den medlemsstats område, hvor arbejdstageren har sin bopæl.

2. Betingelserne for varigheden af fast bopæl og beskæftigelse som fastsat i stk. 1 a) og betingelserne om varigheden af fast bopæl som fastsat i stk. 1 b) kræves ikke opfyldt, hvis arbejdstagerens ægtefælle er statsborger i vedkommende medlemsstat eller har mistet statsborgerret i denne stat ved indgåelse af ægteskab med denne arbejdstager.

Artikel 3

1. En arbejdstagers familiemedlemmer, som omfattes af denne forordnings artikel 1, og som bor sammen med denne på en medlemsstats område, har ret til fortsat at blive boende der, hvis arbejdstageren efter artikel 2 har erhvervet ret til at blive boende på denne medlemsstats område, og de har også denne ret efter arbejdstagerens død.

2. Hvis arbejdstageren i øvrigt er afgået ved døden under sin erhvervsmæssige beskæftigelse og før opnåelse af ret til at blive boende på vedkommende medlemsstats område, har familiemedlemmer ret til fortsat at blive boende der på betingelse af:

— at arbejdstageren ved sin død har opholdt sig på denne medlemsstats område uafbrudt i mindst to år

— eller er afgået ved døden som følge af en arbejdsulykke eller af en erhvervssygdom

— eller den overlevende ægtefælle er statsborger i opholdsstaten eller har mistet statsborgerskab i denne stat ved indgåelse af ægteskab med denne arbejdstager.

Artikel 4

1. Varigheden af fast ophold som nævnt i artikel 2, stk. 1, og i artikel 3, stk. 2, [...] berøres hverken af midlertidigt fravær, der ikke overstiger i alt tre måneder pr. år [...]

Artikel 5

1. For udøvelse af retten til at blive boende har vedkommende en frist på to år regnet fra det tidspunkt, hvor retten er opnået i henhold til artikel 2, stk. 1 a) og b), og artikel 3. Han kan inden for denne periode forlade medlemsstatens område, uden at hans ret til at blive boende berøres heraf.

2. Der kræves ingen formaliteter opfyldt af den person, der skal udøve retten til at blive boende.«

5 For så vidt angår definitionen af begrebet »familiemedlemmer« henvises der i artikel 1 i forordning nr. 1251/70 til artikel 10 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT 1968 II, s. 467). I sidstnævnte bestemmelses stk. 1 er det

fastsat, at følgende personer uanset nationalitet har ret til at tage bopæl hos en arbejdstager, der er statsborger i en medlemsstat og er beskæftiget på en anden medlemsstats område:

a) hans ægtefælle og deres efterkommere i lige linje, der er under 21 år eller forsørges af ham

b) arbejdstagerens og hans ægtefælles slægtninge i opstigende linje, når disse forsørges af ham.

De nationale bestemmelser

6 De relevante bestemmelser i national ret er Immigration Act 1971 og Immigration Act 1988 (udlændingelov af 1971 og 1988), Immigration (European Economic Area) Order 1994 (bekendtgørelse af 1994 om indvandring fra Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde) og United Kingdom Immigration Rules (House of Commons Paper 395) (bestemmelser om indvandring vedtaget af Det Forenede Kongeriges parlament i 1994, herefter »Immigration Rules«) i den affattelse, der var i kraft på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagen, og som regulerer spørgsmålet om indrejse til og ophold i Det Forenede Kongerige.

7 Det fremgår af Immigration Act 1971 og Immigration Rules, at en person, der ikke er statsborger i Det Forenede Kongerige, som hovedregel kun må rejse ind i og opholde sig i Det Forenede Kongerige, såfremt den pågældende har opnået tilladelse hertil.

8 Section 7(1) i Immigration Act 1988, som til fordel for personer, der udøver en rettighed i henhold til fællesskabsretten, indfører en udtrykkelig undtagelse fra den almindelige ordning, hvorefter der kræves en opholdstilladelse, har følgende ordlyd:

»Der kræves ikke i henhold til [Immigration Act 1971] tilladelse til indrejse eller ophold i Det Forenede Kongerige i tilfælde, hvor den pågældende har ret hertil på grundlag af rettigheder, der kan gøres gældende i henhold til fællesskabsretten eller bestemmelser, der er truffet i medfør af Section 2(2) i European Communities Act 1972.«

9 Endelig bestemmer Rule 257, litra v), i Immigration Rules, at der vil blive givet tilladelse til at forblive i Det Forenede Kongerige på ubestemt tid til personer, som er familiemedlemmer til en EØS-statsborger (som defineret i European Economic Area Order 1994), der afgår ved døden under sin erhvervsmæssige beskæftigelse, og efter at han har opholdt sig i Det Forenede Kongerige uafbrudt i mindst to år, eller hvis død skyldes en arbejdsulykke eller en erhvervssygdom.

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

10 Rama Givane, der var portugisisk statsborger, indrejste til Det Forenede Kongerige den 15. april 1992 for dér at udøve en erhvervsmæssig beskæftigelse som køkkenchef. Han fik bevilget en opholdstilladelse for fem år. Han opholdt sig i Det Forenede Kongerige uafbrudt indtil den 10. april 1995, hvor han rejste til Indien for at blive dér i ti måneder.

11 Den 16. februar 1996 vendte han tilbage til Det Forenede Kongerige, ledsaget af sin ægtefælle, Nani Givane, og deres tre børn, Vashuben, Vinodbhai og Subashkumar, der alle fire er indiske statsborgere, og som er sagsøgere i hovedsagen. Rama Givane havde fået bevilget en EU-opholdstilladelse med gyldighed indtil den 21. juli 2002. Hans familiemedlemmer havde fået bevilget en indrejsetilladelse, der udstedes til familiemedlemmer til statsborgere i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (»EEA Family Permit«).

12 Den 11. november 1997 afgik Rama Givane ved døden som følge af nyreinsufficiens og kronisk hepatitis. Disse sygdomme blev i relation til ham ikke betragtet som erhvervssygdomme. Secretary of State blev i juni 1998 underrettet om, at han var afgået ved døden.

13 Sagsøgerne i hovedsagen indgav en ansøgning om ret til ophold på ubestemt tid i Det Forenede Kongerige i medfør af artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 1251/70, idet de påberåbte sig retten for familiemedlemmer til en afdød arbejdstager til at tage ophold dér. Den 21. august 1998 afslog Secretary of State deres ansøgning med den begrundelse, at Rama Givane på det tidspunkt, hvor han afgik ved døden, ikke opfyldte den i nævnte bestemmelse fastsatte betingelse om uafbrudt ophold på værtsmedlemsstatens område i mindst to år. Ifølge Secretary of State skal denne periode ligge umiddelbart forud for arbejdstagerens død.

14 Sagsøgerne i hovedsagen indgav klage over denne afgørelse til Immigration Adjudicator (Det Forenede Kongerige). Klagen blev afvist ved afgørelse af 26. juni 1999 med den begrundelse, at det i henhold til artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 1251/70 krævedes, at Rama Givane skulle have opholdt sig i Det Forenede Kongerige i en uafbrudt periode på to år umiddelbart forud for sin død.

15 Sagsøgerne i hovedsagen iværksatte appel til prøvelse af denne afgørelse til Immigration Appeal Tribunal. For denne ret gjorde de gældende, at det i henhold til den pågældende forordnings artikel 3, stk. 2, kun kræves, at Rama Givane havde opholdt sig i Det Forenede Kongerige uafbrudt i to år på et eller andet tidspunkt forud for sin død. Dette krav var opfyldt i perioden mellem april 1992 og april 1995.

16 Immigration Appeal Tribunal, som fandt, at sagens afgørelse forudsatte en fortolkning af artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 1251/70, har udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Kræver artikel 3, stk. 2, i forordning (EØF) nr. 1251/70, at de to års uafbrudt ophold skal være tilbagelagt i den periode, der ligger umiddelbart forud for en arbejdstagers død, eller kan denne periode tilbagelægges ved en uafbrudt opholdsperiode, der vedrører et tidligere tidspunkt i arbejdstagerens liv?

2) Hvis der ikke gælder et krav om, at den nævnte toårsperiode skal være tilbagelagt umiddelbart forud for arbejdstagerens død, forholder det sig da således, at de under denne periode optjente rettigheder kan bevares efter en fraværsperiode fra EU-opholdsstaten, der er længere end de tre måneder, der er angivet i artikel 4, stk. 1 (hvilket har den virkning at afbryde perioden for uafbrudt ophold i den i sagen omhandlede opholdsstat), når arbejdstageren en gang har tilbagelagt en sådan toårs opholdsperiode?

3) Såfremt spørgsmål 2 besvares bekræftende, er den deraf følgende ret til at bevare den fordel, der er forbundet med tidligere uafbrudte opholdsperioder, selv om der har været efterfølgende afbrud i opholdet, da undergivet nogen begrænsninger?

4) Såfremt spørgsmål 3 besvares bekræftende, hvori består da disse begrænsninger, og hvilke faktorer skal den nationale ret tage i betragtning ved afgørelsen af, om afbrydelser i opholdet medfører bortfald af retten til at støtte ret på tidligere opholdsperioder?

5) Kan den afdøde arbejdstagers familiemedlemmer støtte ret på artikel 3, stk. 2, i en situation, hvor arbejdstagerens timåneders fraværsperiode udgør mindre end en tredjedel af perioden med uafbrudt ophold og mindre end en femtedel af den samlede tid, som arbejdstageren tilbragte i opholdsstaten forud for sin død?«

Det første spørgsmål

17 Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70 skal fortolkes således, at den opholdsperiode på to år, der er fastsat i bestemmelsen, skal ligge umiddelbart forud for det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden, eller om det er tilstrækkeligt, at arbejdstageren har tilbagelagt en sådan opholdsperiode tidligere i forhold til det pågældende tidspunkt.

Indlæg for Domstolen

18 Sagsøgerne i hovedsagen har ikke afgivet indlæg under sagens behandling for Domstolen. Deres argumenter er hentet fra forelæggelseskendelsen.

19 Det fremgår således af denne kendelse, at de er af den opfattelse, at deres ansøgning om ret til tidsubegrænset ophold i Det Forenede Kongerige skal imødekommes, eftersom Rama Givane opholdt sig i Det Forenede Kongerige uafbrudt i perioden mellem april 1992 og april 1995, dvs. i mere end to år. Ordene »på betingelse af: at arbejdstageren ved sin død har opholdt sig [...] uafbrudt«, der er anvendt i artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70, indeholder ikke et yderligere krav om den periode, hvori det uafbrudte ophold skal være tilbagelagt.

20 Sagsøgerne i hovedsagen har tilføjet, at en sådan fortolkning er i overensstemmelse med formålene med såvel EF-traktatens artikel 48 som med forordning nr. 1251/70. De har præciseret, at såfremt Rama Givane, da han endeligt forlod Indien, havde grund til at antage, at han kunne afgå ved døden af naturlige årsager inden for de næste to år, og hvis han havde haft kendskab til den omstændighed, at en fortolkning som den, Secretary of State har anlagt, ville blive lagt til grund, ville han som følge af de ufordelagtige følger for hans familiemedlemmers velfærd have afholdt sig fra at udøve sin ret til fri bevægelighed.

21 Sagsøgerne i hovedsagen har dog indrømmet, at såfremt de to års uafbrudte ophold er tilbagelagt forud for et fravær fra værtsmedlemsstaten, som overstiger tre måneder, må et sådant fravær undergives en vis begrænsning ud fra rimeligheds- og proportionalitetshensyn.

22 Det Forenede Kongeriges regering, den tyske regering samt Kommissionen har anført, at artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70 skal fortolkes således, at et uafbrudt ophold på to år skal ligge umiddelbart forud for det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden.

23 De nævnte regeringer har herved henvist til ordlyden af artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70, og navnlig til »ved sin død« og »opholdt sig [...] uafbrudt«. Det uafbrudte ophold begynder efter deres opfattelse på det tidspunkt, hvor arbejdstageren indrejser på den pågældende medlemsstats område, og slutter i henhold til forordningens artikel 4, når den pågældende arbejdstager er fraværende fra landet i mere end tre måneder. Det Forenede Kongeriges regering har tilføjet, at denne fortolkning støttes af den franske version (»depuis au moins 2 années«) og den tyske version (»seit mindestens 2 Jahren«) af bestemmelsen. Den tyske regering har i øvrigt påpeget, at ordet »uafbrudt« anvendes i andre sammenhænge i forordning nr. 1251/70, bl.a. i bestemmelserne i artikel 2, stk. 1, litra a) og b), hvor ordet vedrører ophold af en vis minimumsvarighed, der ligger umiddelbart forud for den udløsende begivenhed.

24 De nævnte regeringer har ligeledes henvist til de formål, der forfølges med forordning nr. 1251/70. Denne forordning har til formål at sikre, at den ret til at blive boende på værtsmedlemsstatens område, der er fastsat i EF-traktatens artikel 48, stk. 3, litra d), kun kan udøves, såfremt de berørte har tilvejebragt en afgørende forbindelse med den pågældende stat, og såfremt de i et vist omfang er »rodfæstede« i denne stat. Efter regeringernes opfattelse afspejler kravet om, at opholdet skal have en vis stabilitet, sig i det foreliggende tilfælde gennem et krav om, at der på det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden, har været tale om et uafbrudt ophold på mindst to år på den pågældende medlemsstats område.

25 Det Forenede Kongeriges regering og den tyske regering har endvidere anført, at den fortolkning, som sagsøgerne i hovedsagen forfægter, indebærer uvisse og yderligere kriterier, som ikke fremgår af forordning nr. 1251/70.

26 Kommissionen har gjort gældende, at artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 1251/70 kan fortolkes på begge måder, uden at bestemmelsens indhold herved undergraves. Ifølge den engelske, spanske, portugisiske og svenske version af bestemmelsen kan det efter Kommissionens opfattelse anses for fuldt ud tilstrækkeligt til at begrunde en ret til ophold, at arbejdstageren har opholdt sig på værtsmedlemsstatens område uafbrudt i to år på et hvilket som helst tidspunkt i forhold til det tidspunkt, hvor han afgår ved døden, hvorimod den tyske, franske og italienske version af bestemmelsen indebærer, at opholds-

perioden skal løbe på det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden. Ifølge Kommissionen er det kun sidstnævnte gruppe af de gennemgåede sprogversioner, der er forenelig med samtlige sproglige versioner af forordning nr. 1251/70. Det er derfor denne gruppe, der bør tillægges forrang med henblik på at sikre en ensartet fortolkning af den pågældende bestemmelse.

27 Kommissionen har tilføjet, at denne fortolkning ligeledes støttes af, at perioden på to år udtrykkeligt er knyttet til arbejdstagerens situation »ved sin død«. Såfremt denne periode på to år havde kunnet udløbe på et hvilket som helst forudgående tidspunkt, ville det have været overflødigt at fastsætte en sammenhæng med dette tidspunkt, eftersom opholdsperioden for en afdød arbejdstager selvfølgelig ikke kan strække sig ud over tidspunktet for dødsfaldet.

28 Kommissionen har desuden anført, at selv om opholdsperioden på to år ikke skal ligge umiddelbart forud for det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden, ville artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 1251/70 ikke tjene sagsøgerne i hovedsagens interesser. Kommissionen har i denne henseende anført, at der i artikel 3, stk. 1, udtrykkeligt henvises til en arbejdstagers familiemedlemmer, »som bor sammen med denne på en medlemsstats område«. Fællesskabslovgiver har ifølge Kommissionen haft til hensigt at sikre, at familiemedlemmerne selv har etableret en tilstrækkelig tilknytning til værtsmedlemsstaten, inden de opnår ret til varigt at opholde sig dér.

Domstolens besvarelse

29 Indledningsvis bemærkes, at inden for rammerne af arbejdskraftens frie bevægelighed tillægger EF-traktatens artikel 48, stk. 3, litra d), medlemsstaternes statsborgere ret til at blive boende på en medlemsstats område på de af Kommissionen ved gennemførelsesforordninger fastsatte vilkår efter at have haft ansættelse dér. Betingelserne for, at en arbejdstager erhverver ret til at blive boende i værtsmedlemsstaten, er nærmere præciseret i artikel 2 i forordning

nr. 1251/70. Den væsentligste betingelse for at erhverve en sådan ret består ifølge den normale situation, der omhandles i bestemmelsens stk. 1, litra a), i en vis rodfæstelse i værtsmedlemsstaten, som kommer til udtryk i en periode med uafbrudt ophold i tre år og en beskæftigelsesperiode i de sidste 12 måneder, der går forud for det tidspunkt, hvor arbejdstageren ophører med sin beskæftigelse som følge af, at han har nået den alder, der i denne stats lovgivning er foreskrevet som betingelse for at oppebære alderspension.

30 Den ret til at blive boende i den pågældende stat, der er tillagt en arbejdstagers familiemedlemmer, følger af de rettigheder, som EF-traktatens artikel 48 tillægger arbejdstageren. Således præciseres det i artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1251/70, at en arbejdstagers familiemedlemmer, som bor sammen med denne på en medlemsstats område, har ret til fortsat at blive boende dér, hvis arbejdstageren efter forordningens artikel 2 har erhvervet ret til at blive boende på denne stats område.

31 Den omstændighed, at arbejdstageren afgår ved døden, ændrer hans familiemedlemmers ret til at blive boende til en selvstændig ret. Artikel 3, stk. 2, i forordning nr. 1251/70 bestemmer, at hvis arbejdstageren afgår ved døden under sin erhvervsmæssige beskæftigelse og før opnåelse af ret til at blive boende på værtsmedlemsstatens område i overensstemmelse med forordningens artikel 2, har hans familiemedlemmer ret til fortsat at blive boende på vedkommende medlemsstats område på betingelse af, at arbejdstageren ved sin død har opholdt sig på denne medlemsstats område uafbrudt i mindst to år.

32 For så vidt angår hovedsagen bemærkes, at forordning nr. 1251/70 finder anvendelse, idet Rama Givane har haft ophold i Det Forenede Kongerige i sin egenskab af arbejdstager som omhandlet i såvel EF-traktatens artikel 48 som i forordning nr. 1251/70.

33 Det er ikke bestridt for Domstolen, at sagsøgerne i hovedsagen er familiemedlemmer til Rama Givane som omhandlet i artikel 1 i forordning nr. 1251/70, sammenholdt med artikel 10 i forordning nr. 1612/68.

34 Med henblik på besvarelsen af det første spørgsmål skal der først foretages en gennemgang af ordlyden af artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70, og navnlig af udtrykket »i mindst to år« i bestemmelsen. Det bemærkes herved, at parterne i hovedsagen når frem til forskellige resultater med hensyn til ordlydsfortolkningen af bestemmelsen.

35 Det bemærkes, at ordlyden af artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70 i den franske version (»depuis au moins 2 années«), den tyske version (»seit mindestens 2 Jahren«) og den italienske version (»da almeno due anni«), dvs. de fleste af de sprogversioner, der fandtes, da forordningen blev vedtaget, forudsætter, at den uafbrudte opholdsperiode på to år skal forløbe indtil det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden, mens ordlyden af de øvrige sproglige versioner af bestemmelsen er vagere formuleret. Den spanske version (»un mínimo de dos años«), den danske version (»i mindst to år«), den græske version (»επί δύο τουλάχιστον έτη»), den engelske version (»for at least two years«), den nederlandske version (»gedurende ten minste 2 jaren«), den portugisiske version (»pelo menos 2 anos«), den finske version (»vähintään kaksi vuotta«) og den svenske version (»under minst två år«) forekommer snarere neutrale i relation til den kronologiske sammenhæng mellem det uafbrudte ophold på to år og det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden.

36 Det bemærkes, således som Domstolen har fastslået i dom af 2. april 1998 (sag C-296/95, EMU Tabac m.fl., Sml. I, s. 1605, præmis 36), at samtlige sproglige versioner principielt bør tillægges den samme værdi, som navnlig ikke kan afhænge af størrelsen af den befolkning i medlemsstaterne, der benytter sig af det pågældende sprog.

37 Ifølge fast retspraksis skal de forskellige sproglige versioner af en fællesskabsretlig bestemmelse fortolkes ensartet, og den pågældende bestemmelse skal, når der er uoverensstemmelse mellem versionerne, fortolkes på baggrund af den almindelige opbygning af og formålet med det regelsæt, som den indgår i (jf. dom af 27.10.1977, sag 30/77, Bouchereau, Sml. s. 1999, præmis 14, af 7.12.1995, sag C-449/93, Rockfon, Sml. I, s. 4291, præmis 28, af 17.12.1998, sag C-236/97, Codan, Sml. I, s. 8679, præmis 28, og af 13.4.2000, sag C-420/98, W.N., Sml. I, s. 2847, præmis 21).

38 Da det forelagte spørgsmål ikke kan besvares entydigt på grundlag af en ordlydsfortolkning af udtrykket »i mindst to år« i artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70, skal begrebet derfor placeres i den sammenhæng, det indgår i, og fortolkes på baggrund af ånden bag og formålet med den omtvistede bestemmelse.

39 Det må fastslås, at den fortolkning, hvorefter perioden på to år skal ligge umiddelbart forud for det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden, støttes af den generelle opbygning af artikel 3 i forordning nr. 1251/70, sammenholdt med forordningens artikel 4, stk. 1.

40 For det første er den pågældende periode på to år udtrykkeligt knyttet til udtrykket »ved sin død«. Såfremt perioden kunne udløbe på et hvilket som helst tidligere tidspunkt, mens arbejdstageren opholdt sig i værtsmedlemsstaten, ville det have været overflødigt at fastsætte en sådan sammenhæng med det pågældende tidspunkt.

41 For det andet skal den pågældende periode på to år være »uafbrudt«. I henhold til artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 1251/70 berøres den i forordningens artikel 3, stk. 2, første led, fastsatte uafbrudte opholdsperiode ikke af midlertidigt fravær, der ikke overstiger i alt tre måneder pr. år. Heraf følger modsætningsvis, at længere fravær bevirker, at den uafbrudte opholdsperiode afbrydes.

42 For det tredje relaterer udtrykket »uafbrudt« i artikel 2, stk. 1, litra a) og b), i forordning nr. 1251/70 ligeledes til et ophold af en vis mindste varighed, der ligger umiddelbart forud for den begivenhed, i medfør af hvilken arbejdstageren erhverver ret til at blive boende på værtsmedlemsstatens område.

43 Det bemærkes ligeledes, at den frist på to år, der er fastsat i artikel 5, stk. 1, i forordning nr. 1251/70, ikke er relevant i den foreliggende sag. I den pågældende bestemmelse er det således blot fastsat, inden for hvilken periode vedkommende skal gøre sin ret til at blive boende permanent på medlemsstatens område gældende i forhold til det tidspunkt, hvor den pågældende ret erhverves. Der er i realiteten tale om en forældelsesfrist. I øvrigt bemærkes, at i det mindste for så vidt angår den periode, der gik forud for det tidspunkt, hvor Rama Givane afgik ved døden, havde hverken han eller sagsøgerne i hovedsagen erhvervet ret til varigt at blive boende i Det Forenede Kongerige.

44 Den fortolkning, hvorefter perioden på to år skal ligge umiddelbart forud for det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden, er ligeledes forenelig med formålene med EF-traktatens artikel 48 og med forordning nr. 1251/70.

45 Det bemærkes, at formålet med de pågældende bestemmelser er at sikre arbejdskraftens frie bevægelighed derved, at arbejdstagerne kan blive forenet med deres familiemedlemmer. Som Domstolen har fastslået i sin praksis, har fællesskabslovgiver anset det for at være vigtigt at beskytte medlemsstaternes statsborgeres familieliv og retten til ophold for deres familiemedlemmer (jf. i denne retning bl.a. dom af 11.7.2002, sag C-60/00, Carpenter, Sml. I, s. 6279, præmis 38). Det må fastslås, at det er i en arbejdstagers og hans families interesse, at familiemedlemmerne i princippet har ret til at blive boende på medlemsstatens område, såfremt arbejdstageren afgår ved døden alt for tidligt.

46 Udøvelsen af retten til ophold er imidlertid undergivet de begrænsninger og betingelser, der er fastsat i EF-traktaten og i bestemmelserne til dens gennemførelse. For så vidt angår retten for familiemedlemmerne til en arbejdstager, der afgår ved døden under sin erhvervsmæssige beskæftigelse, er det i artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70 fastsat, at på det tidspunkt, hvor den pågældende afgår ved døden, skal han have opholdt sig på værtsmedlemsstatens område uafbrudt i mindst to år. Med denne betingelse tilsigtes det at tilvejebringe

en væsentlig tilknytning mellem den pågældende stat på den ene side og arbejdstageren og hans familie på den anden, samt at sikre, at disse i et vist omfang er blevet integreret i det pågældende samfund.

47 En sådan væsentlig tilknytning mellem værtsmedlemsstaten og den pågældende arbejdstager kan nemlig ikke sikres, såfremt den ret til at blive boende på en medlemsstats område, der er fastsat i artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70, blev erhvervet, når en arbejdstager har opholdt sig i mindst to år i den pågældende stat på et hvilket som helst tidspunkt i hans liv, selv i en periode, der ligger langt tilbage.

48 Den løsning på problemet, som sagsøgerne i hovedsagen har foreslået (jf. ovenfor i præmis 21), og hvorefter arbejdstagerens fravær fra værtsmedlemsstaten i en periode, der overstiger tre måneder, skal undergives en vis form for begrænsning, ville medføre, at der blev indsat kriterier i forordning nr. 1251/70, der ikke udtrykkeligt følger af forordningens bestemmelser. Såfremt sådanne yderligere og tilmed lidet klare kriterier fandtes og blev bragt i anvendelse, kunne det medføre en usikkerhed med hensyn til retsstillingen for arbejdstagere og deres familiemedlemmer, hvorimod formålet med forordningen er, at deres rettigheder skal kunne afklares og fastslås med sikkerhed.

49 Det skal tilføjes, at såfremt fællesskabslovgiver havde ønsket, at opholdsperioder, der ligger længere forud for det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden, kunne tages i betragtning, ville det have været passende i forordning nr. 1251/70's ordlyd at indsætte en udtrykkelig tidsmæssig afgrænsning i denne henseende samt betingelser vedrørende arbejdstagerens familiemedlemmer, såsom det tidspunkt, hvor arbejdstageren indgår ægteskab. I øvrigt bemærkes, at det fremgår af sagen, at sagsøgerne i hovedsagen ikke boede sammen med Rama Givane i den første

periode på næsten tre år, hvor han havde beskæftigelse og opholdt sig i Det Forenede Kongerige.

50 På baggrund af ovennævnte bemærkninger skal det første spørgsmål besvares med, at artikel 3, stk. 2, første led, i forordning nr. 1251/70 skal fortolkes således, at den periode med to års uafbrudt ophold, der er fastsat i denne bestemmelse, skal ligge umiddelbart forud for det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden.

51 Henset til besvarelsen af det første spørgsmål er det ufornødent at besvare det andet, tredje, fjerde og femte præjudicielle spørgsmål.

Sagens omkostninger

52 De udgifter, der er afholdt af Det Forenede Kongeriges regering og den tyske regering samt af Kommissionen, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Immigration Appeal Tribunal ved kendelse af 28. april 2000, for ret:

Artikel 3, stk. 2, første led, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 1251/70 af 29. juni 1970 om arbejdstageres ret til at blive boende på en medlemsstats område efter at have haft beskæftigelse dér skal fortolkes således, at den periode med to års uafbrudt ophold, der er fastsat i denne bestemmelse, skal ligge umiddelbart forud for det tidspunkt, hvor arbejdstageren afgår ved døden.

Wathelet Timmermans Edward

Jann Rosas

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 9. januar 2003.

R. Grass

Justitssekretær

M. Wathelet

Formand for Femte Afdeling